

Doktorat ks. mgr lic. Jarosława Janowicza

Dnia 19 lutego 2019 roku na Wydziale Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego odbyła się publiczna obrona pracy doktorskiej pt.: „Działalność ustawodawcza biskupów diecezji elbląskiej w latach 1992-2017”, napisanej przez ks. mgr. Jarosława Janowicza, pod kierunkiem Ks. dr hab. Janusza Gręźlikowskiego, prof. UKSW. Recenzentami dysertacji byli Ks. prof. dr hab. Krzysztof Burczak, KUL oraz Ks. Jerzy Adamczyk, WSD w Radomiu. Publicznej obronie przewodniczył Ks. prof. dr hab. Henryk Stawniak, Dziekan WPK UKSW.

Doktorant w autoprezentacji rozprawy wskazał na kilka podstawowych założeń swoich badań, które podjął aby opracować zagadnienie prawodawstwa w młodej diecezji elbląskiej. Mijająca 25. rocznica erygowania diecezji stała się dobrą okazją, do opracowania w jednej monografii, całości prawa, wydanego przez biskupów diecezjalnych, którym kieruje się w swej działalności Kościół partykularny diecezji elbląskiej.

Na samym początku Doktorant sprecyzował, że termin „działalność ustawodawcza” należy rozumieć możliwie najszerzej, nie ograniczając jego znaczenia tylko do ustaw, dekretów ogólnych czy statutów, których wydawanie jest prerogatywą władzy ustawodawczej, ale również uwzględniając działania prawotwórcze powstałe na gruncie władzy wykonawczej. Głównym zamysłem powstania pracy było zebranie w jednym miejscu wszystkich aktów prawnych wydanych przez biskupów elbląskich w ćwierćwieczu istnienia diecezji, które regulowały życie Kościoła partykularnego w kwestiach wiary, moralności, sakramentów, organizacji i dyscypliny kościelnej.

Przedmiotem i celem pracy było zebranie i analiza możliwie wszystkich działań prawotwórczych biskupów elbląskich w latach 1992-2017, przybierających formę ustaw, dekretów ogólnych, statutów, dekretów poszczególnych, instrukcji, rozporządzeń, zarządzeń, zaleceń, reskryptów, które dotyczyły życia administracyjnego, duchowego, liturgicznego i dyscyplinarnego diecezji elbląskiej.

W pracy wykorzystano szeroki materiał źródłowy: Kodeks Prawa Kanonicznego, dokumenty Soboru Watykańskiego II, dokumenty papieskie, czy też dokumenty poszczególnych dykasterii Kurii Rzymskiej. Najobszerniejszy jednak materiał źródłowy pochodzi z „Archiwum Akt Nowych Kurii Diecezjalnej Elbląskiej” i jest zawarty w zbiorze „Dekrety Biskupa Elbląskiego” (około 12 000 pozycji), jak i w organie urzędowym Kurii jakim jest „Kurenda Kurii Diecezjalnej Elbląskiej” (ponad 3500 stron). Wśród źródeł należy również wskazać archiwa poszczególnych wydziałów kurialnych, kapituł kanonicznych, sanktuariów diecezjalnych i innych instytucji tworzących strukturę administracyjną diecezji elbląskiej. W tworzeniu pracy pomocne były również liczne opracowania polskich kanonistów, traktujące o poszczególnych instytucjach w Kościele partykularnym.

Tak określony zakres badań określił przyjęcie pewnego założenia metodologicznego. W opracowaniu skorzystano z metody historyczno-prawnej oraz metody analitycznej i dogmatyczno-prawnej. Dysertacja Ks. mgr Jarosława Janowicza składa się z pięciu rozdziałów.

W rozdziale pierwszym zawarto zarys historyczny diecezji elbląskiej, skupiając się na reformie struktur Kościoła w Polsce, dokonanej mocą bulli Jana Pawła II „Totus Tuus Poloniae populus” z 1992 roku, w wyniku której powstała m. in. diecezja elbląska. Na końcu rozdziału ukazano sylwetki trzech biskupów elbląskich: Andrzeja Śliwińskiego, Jana Styrny i Jacka Jezierskiego, którzy stali się z racji urzędu biskupa diecezjalnego, pierwszymi prawodawcami w Kościele partykularnym.

W rozdziale drugim uwagę poświęcono prawodawstwu w strukturach administracji kościelnej diecezji elbląskiej, omawiając najpierw zakres terytorialny (parafie, dekanaty, okręgi duszpasterskie), następnie skupiając się na instytucjach diecezjalnych (kuria ze wszystkimi jej wydziałami, seminarium, „Caritas diecezjalna”, Sąd Diecezjalny, „Archiwum diecezjalne”, „Dom Księża Emerytów”), dalej omawiając struktury kolegialne (Kapituły kanoniczne, Rada kapłańska, Kolegium konsultorów, Rada duszpasterska, Rada ds. ekonomicznych, czy inne pomniejsze instytucje o zasięgu diecezjalnym, czy parafialnym), by wreszcie dojść do przedstawienia wszelkich działań prawotwórczych na polu ekonomicznym diecezji, dotyczących zarządu dobrami kościelnymi.

W trzecim rozdziale przedstawiono prawodawstwo dotyczące kościelnej misji uświęcania Ludu Bożego, o której traktuje księga IV Kodeksu Prawa Kanonicznego. Uporządkowano je w grupy obejmujące: sakramenty święte

i kult Boży, miejsca i czasy święte, sanktuaria oraz duszpasterstwa specjalistyczne o randze ogólnodiecezjalnej.

W rozdziale czwartym opisano prawo partykularne diecezji, obejmujące misję nauczycielską Kościoła, o której traktuje księga III Kodeksu Prawa Kanonicznego. Wyróżniono tu: nauczanie religii (kwestie wymogów stawianych katechetom i proboszczom, dopuszczanie programów i podręczników do religii na terenie diecezji, kwestie formalne związane z wizytacjami katechetycznymi, czy wprowadzenie tzw. indeksu katechizacji), szkoły katolickie („Pomezkański Instytut Teologii”, katolickie przedszkola i szkoły na terenie diecezji, „Katolicki Uniwersytet Ludowy”, czy „Studium Muzykologiczno-Katechetyczne”), następnie media kościelne (drukowane, jak „Kurenda” – urzędowy organ Kurii, „Studia Elbląskie” – rocznik naukowy, diecezjalny miesięcznik „Wspólnota”, który ewoluował w diecezjalny dodatek do „Gościa Niedzielnego”, diecezjalne czy parafialne strony internetowe, a także katolicką rozgłośnię radiową), by na końcu wskazać prawne aspekty funkcjonowania w diecezji stowarzyszeń, ruchów i wspólnot skupiających duchownych i wiernych świeckich.

W piątym rozdziale Autor skupił się na prawnych podstawach rozpoczętego w 2016 roku „I Synodu Diecezji Elbląskiej”, którego prace trwają nadal. Odniósł się w tym miejscu do organizacji synodu na poziomie fazy przygotowawczej, omówił powołanie poszczególnych komisji i zespołów synodalnych, przedstawił przebieg dotychczasowych sesji synodalnych i w końcu wskazał na jurydyczne efekty prac synodu (23 dokumenty prawne), wyrażając nadzieję na jego zakończenie, zwieńczone promulgacją statutów synodalnych.

We wnioskach końcowych Doktorant stwierdził, że działalność prawotwórcza biskupów elbląskich w pierwszym ćwierćwieczu istnienia diecezji, skupiła się na tworzeniu, rozwijaniu i korygowaniu norm prawnych, ujawnionych w Kościele partykularnym w obszarze posługi rządzenia, nauczania i uświęcania Ludu Bożego. W znakomitej większości ustanawiane prawo, wyrażone w postaci ustaw, dekretów, statutów, rozporządzeń, instrukcji, zarządzeń, pouczeń, dotyczyło norm o charakterze strukturalnym, dyscyplinarnym, liturgicznym i duszpasterskim. Niemal we wszystkich przypadkach tworzenia prawa partykularnego biskupi diecezjalni odwoływali się do przepisów Kodeksu Prawa Kanonicznego, dokumentów papieskich lub Kurii Rzymskiej, co sprawiało, że wprowadzane przepisy korespondowały z prawem Kościoła powszechnego.

Okresem największej aktywności na polu tworzenia prawa były pierwsze lata istnienia diecezji, gdy biskup diecezjalny powoływał wszystkie niezbędne instytucje w ramach organizacji diecezji, wyposażając je w odpowiednie uregulowania prawne, z upływem czasu modyfikowane z dostosowaniem do aktualnych potrzeb.

Autor dysertacji uznał, że chociaż bezpośrednim celem pracy nie była ocena prawotwórczej działalności biskupów diecezji elbląskiej, to po przeprowadzeniu badań, należy stwierdzić pozytywny walor ich działalności, co w konsekwencji doprowadziło do wypracowania własnej tradycji prawnej, spójnej z prawem powszechnym Kościoła.

Recenzenci dysertacji wskazali pozytywne walory pracy oraz przedstawili uwagi krytyczne. W końcowych wnioskach ocenili rozprawę jako odpowiadającą wymogom stawianym przez prawo dysertacjom doktorskim, tak pod względem merytorycznym, jak i formalnym.

Rada Wydziału Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, biorąc pod uwagę wyniki egzaminu doktorskiego, walor naukowy przedłożonej pracy, opinie recenzentów oraz pozytywny wynik obrony, nadała ks. mgr Jarosławowi Janowiczowi stopień naukowy doktora nauk prawnych w dyscyplinie prawa kanonicznego.

ks. dr Rafał Kamiński
Wydział Prawa Kanonicznego UKSW